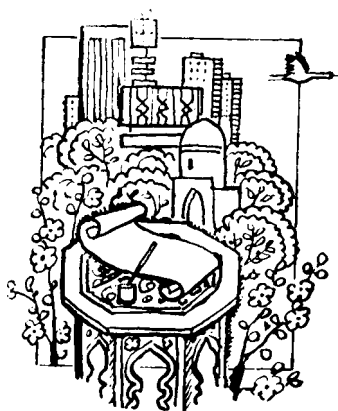

**ЭРКИН
ВОҲИДОВ**

КЕЛАЖАККА МАКТУБ

Шеърлар

Тошкент
Ўзбекистон ЛҚСМ
Марказий Комитети
«Еш гвардия» нашриёти
1983

В 89

Воҳидов, Эркин.

Келажакка мактуб. Шеърлар. Т.,
«Ёш гвардия», 1983.—80 б.

Ваҳидов, Эркин. Письмо в будущее.

Ўз2

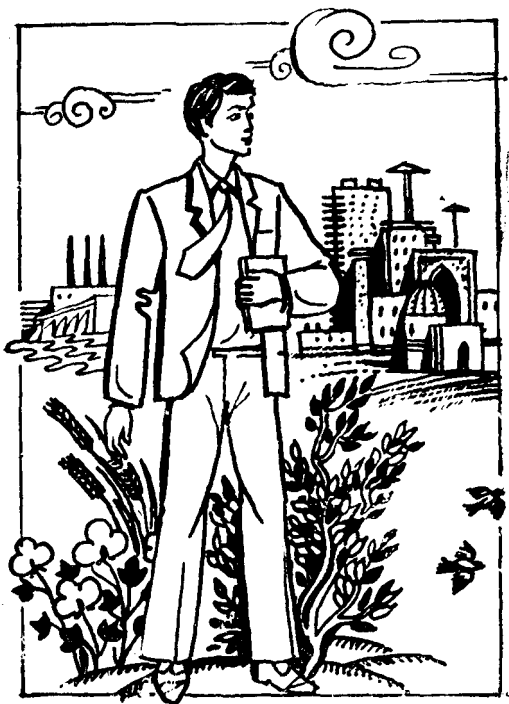
Ўзбекистон Ленин комсомолу мукофоти ва Ҳамид Олим-
жон номидаги республика мукофоти лауреати Э. Воҳидовнинг
бу тўпламига сўнгги йилларда ёзган янги шеърлари киритил-
ди. «Ватан соғинчи» бўлимида она-юртга садоқат, бунёдкор
халққа меҳр-муҳаббат, нафосатга таъзим ўз ифодасини топ-
ган. «Биз Донишқишлоқданмиз» бўлимига жамланган ҳажвий
шеърлар, айниқса, эски танишимиз Матмусанинг ичакузди
ҳангомалари китобхонга албатта манзур бўлади, деган умид-
дамиз.

Тақризчи Иброҳим Гафуров

В 70403—108
356(04)—83 51—83 4702570200

© «Ёш гвардия» нашриёти, 1983

ВАТАН СОҒИНЧИ

ҚАЛБ ШУНДАЙ УММОНКИ...

Қалб шундай уммонки, унинг бағрида
Даҳшатли долгалар силсиласи бор.
Қалб шундай заминки, оташ қаърида
Вулқонлар отгувчи зилзиласи бор.

У бир сайёрадир. Ердек шафақгуп,
У бир оламдирки, билмас ниҳоя.
Уни меҳваридан чиқармоқ учун
Атом жанги эмас, бир сўз кифоя.

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТЛАРИ

Баландпарвоз ҳайқириқлар
Урф эмас бугун,
Одми сўзлар тилаб қолган
Кўнгил ҳислари.
Бари бир мен қалам йўндим
Қасида учун,
Қаҳрамоним —
Ўзбекистон коммунистлари.

Ҳали олам билмай туриб
Надур синфлар,
Ҳали пайдо бўлмай туриб
Фирқа деган от,
Хаёлларда яралди бу
Ҳақ пеша сафлар,
Орзуларда бунёд бўлди
Бу ҳур эътиқод.

Ишон қалби кўнган эмас
Қулликка ҳеч вақт,
Эрк тилаги одамзоднинг
Ўзидан қари.
Алпомишу Гўрўглини
Яратганда халқ —
Мурод эди
Ўзбекистон коммунистлари.

Аср — йигирма,
Йил — ўн етти,
Баҳори нави.
Олам қутлуғ арафада
Қалқиб турган дам,
Фидойи ул юракларнинг
Бўлди устави

Ўора мойли деполарда
Ичилгап қасам,

Унлар эди,
Юзлар бўлди,
Юзлардан минглар
Гулдуракли Октябрнинг
Чақмоқ лашкари.
Нева узра отилган тўп
Садосин тинглаб,
Бош кўтарди
Ўзбекистон коммунистлари.

Бош кўтарди:
Адолатсиз чархи кажрафтор —
Минг йил ортга улоқтирган
Ўрта Осиё.
Бош кўтарди
Она тарих унутган диёр
Жаҳолатли асрларнинг
Зулмати аро.

Ҳақ қўшини парчалади
Зулм қалъасин,
Кўтарди дол қоматини
Ғамдийда деҳқоп.
Уч ярим минг чақирим оша
Лепини нафасин
Шундоқ сезиб турар эди
Кўҳна Туркистон.

Бўроларга кўкрак очди
Шарқлик шунқорлар,
Шунқор неки — ўт фарзанди,
Эрк самадари.

Байрогида шафақ бўлиб
Тонг нури порлар,
Тонг жарчиси —
Ўзбекистон коммунистлари.

Бўлмас дерлар жапг қурбонсиз,
Лашкар бехатар.
Бу дунёда адолатнинг
Душмани бисёр.
Аммо мардлар ўлмас,
Ўзбек ҳаёти қадар
Шумиловлар помин ёддан
Чиқармас зинҳор.

Зинҳор ўчиб йўқ бўлмагай
Қумликлар аро
Миршаропов аскарининг
Босган излари.
Бу кун бизнинг юракларда
Бермоқда садо
Қурбон бўлган
Ўзбекистон коммунистлари.

Алвон-алвон гуллар каби
Бу гулшан аро —
Фидоларнинг бағир қони,
Ўчмас ёди бор.
Коммунист бу қалбимизда
Қутлуғ муддао,
Марказкомнинг байналминал
Эътиқоди бор.

Бу кун қуёш меҳр қўйган
Сахий ўлкамизга
Қуёш юзлик, юлдуз кўзлик
Ўгил-қизлари —

Ватанимнинг, олам ичра
Нурли оламнинг
Фахру кўрки —
Ўзбекистон коммунистлари.

Даврон ўзбек деҳқонининг
Ҳаққига битди
Пахта деган юмшоқ сўзнинг
Қаттиқ меҳнатин.
Она халқим, шопли халқим
Насиби этди
Оқ тоғларнинг заҳматин ҳам
Шону шуҳратин.

Пахта — иссиқ мапглай тердап
Унгувчи гавҳар,
Пахта — ватап хазинасин
Бебаҳо зари.
Пахта — кураш,
Пахта — жангдир.
Бу жангда сарвар —
Яловбардор
Ўзбекистон коммунистлари.

Не тонг дупё қилса юртим
Кўркига ҳавас,
Синоий бу ҳайбатлардан
Ҳайратда олам.
Ўзбекистон — у кечаги
Ўзбекистонмас,
Кечаги у ўзбек эмас
Ўзбек халқи ҳам.

У қаторда улкан чинор,
Асрий, навқирон,
Туташган ер меҳварига

Зўр илдиэлари.
Замин — Ватап,
Обиҳаёт — ленинча имон,
Қудрат унга —
Ўзбекистон коммунистлари.

Икки минг деб саналгувчи
Йиллар ҳам яқин,
Башар истар у йилларга
Етмоқни омон.
У замоннинг эгасидир.
Бамисли чақин —
Буқун қутлуғ сафга турган
Навқирон ўғлон.

Эй, сен ўғлон,
Еш коммунист!
Қўлингда алвон —
Шаҳидларнинг қони теккан
Муқаддас байроқ.
Сен ҳам уни табаррук тут
Бамисли виждон,
У абадий пок ниятдек
Бўлсин ярқироқ.

Бизни жангга чорлаб турсин,
Ҳақ жангга ҳар вақт
Огаларнинг эътиқоди,
Эзгу ҳислари.
Омон бўлсин исёнкор руҳ,
Мардлик, садоқат,
Омон бўлсин
Ўзбекистон коммунистлари.

БЎРОНЛАР АВЛОДИГА

Боболар ўт нчра қилганда бунёд
Ўзга бир тариху ўзга бир дунё —
Яшайди демаган келажак авлод
Сийму зар қўйнида, ҳаловат аро!

Биз ким? Курашларни сурур деб билган,
Бўронда тугилган юртинг наслимиз.
Хамиртурушимиз ўтга қорилган,
Алашгадан бино бўлган аслимиз.

ВАТАН СОҒИНЧИ

(Чет элларда хизмат қилаётган
Ўзбек биродарларимга)

Қай олис маконга сафар қилмайин,
Қай йироқ соҳилга элтмасин қисмат,
«Ассалом алайкум!» дея жилмайиб
Бир ўзбек қондошим қаршилар албат.

Бизлар Коломбога қўнганда саҳар,
У трап ёнида парвона бўлди.
Шунда рутубатли, бадбўй бу шаҳар
Кўзимга чарақлаб Фаргона бўлди.

Мадорасда тилмоч ул ўзбекзода
Баробар сўзларди саккиз тилда ҳам.
У оқ халат кийиб дорушшифода,
Афғон боласига, қўярди малҳам.

Нур қасрини тиклаб Фурот узра у
Араб хонасига ёқарди қуёш.
Пахта ўстирарди Нилдан олиб сув,
Қалбида Африқо филича бардош.

Мисрда Юсуфдек бўлиб кўринди,
Яманда у менга туюлди Ҳотам.
Бу аён туйғудир — на қилса энди
Оловдек ташланар кўзга ўз одам.

Букун олис йўлдан қайтганим чоғда
Илк сатримда сизни қилдим муқаррар —
Эй, сиз жондошларим, юртдан йироқда
Юртинг хизматига боғлаган камар!

Сиз хоҳ Сўфётий, хоҳ Шўравийдур,
Муқаддас ватандан бир бўлак жонсиз.

Масков, рус, деганда, мен деган мағрур
Ўзбекиза, демакки Ўзбекистонсиа.

Биламан, не азоб юки ҳижроннинг,
Не дарддур ой-йиллар бўлмоқ интизор.
Биламан, соғинчи Ўзбекистоннинг
Кўзингиз тубида ҳамиша бедор.

Ахир мен сафарда уч кун ўтмасдан
Она диёримни соғинганман, бас.
Бизда не ихтиёр — бу шундай Ватан,
Меҳри ўртагувчи, соғинмай бўлмас.

У жаҳон ичида битта жаҳондир,
Бир кўргач, умрбод қилгуси хумор.
Ернинг тортиш кучин енгмоқ осондир,
Лекин кўнгил узмоқ бу юртдан душвор.

Дўстларим, ҳар қайда бўлинг саломат,
Омон қайтинг уйга олис мақондан.
Тилагим, ҳеч қачон, ҳеч қачон қисмат
Бизни айирмасин Ўзбекистондан.

ОЛЕГ КОШЕВОЙНИНГ НИДОСИ

Александр Фадеевга

Ватаним,
Мен сени шундоқ суймадим,
Куйиб-ёниб суйдим,
Ўртаниб суйдим.
Мана, сўнгги лаҳза
Қора тупроғингга
Лола бўлиб қолган бошимни қўйдим.
Мен қаҳрамонманми?
Мен шу кенгликларда
Ялангоёқ чошиб юрган боламан.
Сенинг болалиг эдим,
Энди юрагингда
Битмас яра бўлиб қоламан.
Мен қаҳрамонманми?
Бу дунёга келиб,
Жангарилик ҳиссин дилга солмадим.
Фақат, юртим, сени оёқости қилган
Сариқ махлуқларга чндай олмадим.
Мен қаҳрамонманми?
Муштипар овамга,
Сенга керакмиди менинг бу шовим!
Юрсам бўлмасмиди
Борлиқни тўлдириб,
Кўксимда кетмоқда армоним...
Энди халқим менга
Узоқ аза очар,
Аччиқ шаробини йиғмайди.
Бу дунёда сўнгги ватандошим қолса,
Мозоримга келиб йиғлайди,

КУЗ ЁМГИРИ

1. Райком секретари

Мана, у ниҳоят бир ўзи қолди,
Роса ярим тунга занг урди соат.
Кунбўйи ҳаммадан маслаҳат олди,
Энди ўзи билан қилар маслаҳат.

Секретарь кўнглига қил сизмас бугун,
Қафасдаги шердек бориб келади.
Хаёлида минг хил «қандай» ва «нечун»,
«Нима қилмоқ керак?», «нима бўлади?»

У мижджа қоқмайди учинчи кеча,
Уч кеча-кундузки дунёси қаро.
«Ёмгир ичга ёғар» сўзи рост эса.
Секретарь ичида айқирар дарё.

Тонгдан тингани йўқ райкомга оқим,
Мункайган чолгача талаб этади:
— Айт, кутиб ётамиз токайгача жим,
Пахта зар бўлса ҳам чириб кетади.

Дўстлари келади:
— Ўзинг бошлаб чиқ,
Ҳамма нарса тайёр, сенга не керак?
Беш мингта этик бор, беш минг ёпинчиқ,
Яна беш минг пафар фидойи юрак.

Қор аралаш ёмгир урар дарчага,
Секретарь кўнглида миллион муаммо.
У бир оғиз чиқдик деса, барча халқ —
Етти ёшдан етмиш ёшга қадар го —

Эркакми, аёлми, чолми, болам,
Деҳқонми, ишчими ва ё муаллим —

Оёққа туради фидо олами,
Лекин секретарь жим, уч кундирки — жим.

Эзик ўйларини ютади кулдон,
Хаёли тутундек чулгар дупёни.
Бир томонда пахта, орият, виждон,
Бир томонда тирик одамлар жони.

Қулогидан кетмас бригадир Сафо
Кеча айтган сўзлар, тўлиб аламга:
«Пахта инсон учун яралганми ё —
Инсон пахта учун келган дунёга?»

Йўқ, мен беролмайман бирорта одам,
Улар эртага ҳам керак-ку, ахир!..»
Унга кўнлар дашном берган бўлса ҳам,
Балки бир ҳисобда Сафо ҳам ҳақдир.

Одамзод, ҳарқалай, темирдан эмас,
Кўрсатмасин, дардга чалинса бир жон —
План тўлдиргани унга татимас,
Кўксини куйдирар таққани нишон.

Курсига ўтирди.. Шу пайт баногоҳ
Нуроний бир сиймо кирди хонага.
Йўқ, бу хаёл эмас, тушмас, у огоҳ,
Отаси тирикдай келди ёнига:

«Сўзимга қулоқ тут, бардам бўл, болам,
Йигит бўл, қилабер элни сафарбар.
Ишинг ўнгдан келар!» — деди-ю, шу дам —
Ғойиб бўлди. Сапчиб турди секретарь.

Дераза ёнига келди. Дафъатан —
Кўзларига унинг қалқиб чиқди ёш.
Бу ёш севинч эди. Тоғ орқасидан
Чиқиб турар эди чарақлаб қуёш.

2. Табиат ва қизалоқ

Бийрон қизчам ёмғир ёққан кун
Елворади хўрсиниб оғир:

«Энди бирпас ўйпаб келайин,
Айтинг, дада, ёгмасин ёмғир!

Кутиб қолди ишил коптокчам,
Ҳай-ҳай нимчам зерикди ёмон.
Йиғлаяпти қўғирчоғим ҳам,
Ёмғир тинсин, айтинг, дадажон!

Бувим дерлар дуо қилиб: «Тин!»
Деҳқонларга қийин бўлармиш,
Ёмғир тинса — план тўлармиш,
Айтинг, дада, ёмғир ёгмасин!»

Шприним, ҳақ сўзларинг бард,
Эл зори бор бувинг зорида.
Сен ўйлайсан, фалак ишлари
Дадажонинг ихтиёрида.

Шундай бўлса, мен ўзим билиб
Булут кўзин ўймасми эдим.
Юрт бошига ҳеч ўчмас қилиб
Қуёш ёқиб қўймасми эдим?!

Қизалоғим, билмайсан ҳали,
Муаммоси оламнинг — олам.
Ожиз чархга тўзим бергали
Даданг надир, инсоният ҳам.

Изнимизда эмас бу дунё,
Самоватга ўтмас сўзимиз.
Билки, ундан нажот йўқ асло
Бизга нажот... фақат ўзимиз.

Шунча қайғу сенда ҳам, қизим,
Хафа бўлма, баланд кўтар бош.
Ўзбек деган халқ бор, юлдузим,
Қалби унинг миллионлаб қуёш.

Уни тарих қилган имтиҳон,
Табиатнинг синови надир.
Унга фақат сен бўлгин омон,
Жону қалбин сен қилгин қадр.

У буюк халқ. Юки ҳам буюк,
Қаноати билмас ниҳоя.
Ишон, қизим, ҳеч қапдай булут
Халқ бошига соломмас соя.

«Айтинг, дада, ёғмасин ёмғир»,
Армонимни айтдинг, қизалоқ.
Шундай халқин кўтарса арзир
Булутлардан кўра балаandroқ.

МАКСИМ ГОРЬКИЙ БИЛАН СУҲБАТ

Вафо қилди андуҳ олами кимга?
Кимга бахш этди у умрлик сафо?
Эй, заҳмат соҳиби, болалигимга —
Гўдак аламларинг бўлди ошно.

Бетинч юрагимга дорилфунунда
«Дорилфунунларинг» солганда гулу,
Мен ҳам ўз диёрим водийларинда
Пиёда кезмоқни қилганман орзу.

Устоз, сен бир инсон умри муқаддам
Хато қилган эдинг, излаб худованд.
Не тонг, даҳоларинг хатолари ҳам
Майда рост йўллардан юз карра баланд.

Ишондим, дунёга келган купидан
Башар изламабди бесабаб илоҳ.
Мен бугун қўрқмасман дин афъюнидан,
Худоси йўқлардан қўрқаман бироқ.

Мана, у қаршимда ўлтирар ҳозир,
Қалбида ҳис, кўзда маъносини йўқдир.
Берсанг, бу дунёни ютмоққа қодир,
Чунки юрагида худосини йўқдир.

Шоҳми у, гадоми, кулолми, заргар,
Йўлга солган чоғи шайтон нидоси,
У қайси тафтишдан қўрқадир, агар —
Қўрқмоққа бўлмаса дилда худоси?

Дўзах ўтларининг минг битта шакли —
Кўрсатиб минг бир хил ёниши билан.
Лол қилмоқ бўлган ким одамзод ақлини
Бўйла помуборак дониши билан?

Ким у зар қасдида, дунё қасдида
Ваҳшат ханжариши қайраган жыллод?
Муқаддас туйғуси йўқлар дастида
Жонсарақ оҳудек бўлмиш одамзод.

Устоз, сен бир ипсон умри муқаддам
Хато қилган эдинг излаб худованд.
Не тонг, даҳоларнинг хатолари ҳам
Майда рост йўллардан юз карра баланд.

Мен ҳақ билдим Ленин эътиқодини,
Оламга табарруқ зиёси тўлсин.
Имон денг, виждон денг, майли отини,—
Лекин одамзоднинг «худо»си бўлсин.

ХЕЛАЖАККА МАКТУБ

Иван Васильевич — даҳшатли подшоҳ
Ғазаби жунбушга келганда ногоҳ,
Темир асо билан уриб ўглини,
Фарзанд қони билан бўяб қўлини,
Ўзи даҳшат ичра лол қотди бир дам...
Роса ярим аср

Шундан муқаддам

Ўзга мамлакатда ўзга бир тождор —
Ул ҳам беҳуш ётган ўғли узра зор
Кўкка қўл чўзганча чекарди фиғон:
«Менинг жонимни ол, эй, парвардигор,
Аmmo фарзандимни қолдиргин омон!»

Мирзо Бобур оҳи фалакка етди,
Хумоюн кўз очди.

Соат ба соат —

Ҳаётга қайтди-ю ўғлон саломат,
Отани хасталик тўшакка элтди.
Соқин шифтга боқиб ётар Бобуршоҳ,
Умри битганидан юраги огоҳ.
Соҳиби салтанат, соҳиби қалам,
Кўнглида шукрона ва битмас алам.
Шукрким, куймади фарзанд доғида,
Аламким, ўлмади юрт тупроғида.
Шукрким, байтларда номи қолажак,
Аламким, зобит дер уни келажак.
Шукрким, бу юртни қпллолди обод,
Аламким, муҳтожлик бўлмади барбод.
Гадолар юртидир бу гавҳар тупроқ,
Шу боис шукридан алами кўпроқ.
Бошида валиаҳд ўлтирар ёлғиз,
Еш келмас кўзлари мўлтирар ожиз.
Рангпар чеҳрасида унинг шоҳ Бобур
Бенажот салтанат рамзи кўради.

Мапа,
Тўилаб сўнгги саботни шоир
Аста қўл узатди,
Қалам сўради.
Шоир «Қалам» деди.
Янги бир ғазал,
Янги рубойми келар дунёга?
Йўқ,
Хат ёзар бўлди шоҳ Бобур бу гал,
Мактуб битар бўлди ўрис подшога:
«Фоний бу дунёда холиқи қудрат
Подшолар амрини қилмишдир вожиб.,
Сызга Рус тожини кийдирган қисмат
Сызга Хинд тахтини кўрмиш муносиб.
Бахтми бу, бахтсизлик — оллоҳга аён,
Не бўлсак, ҳақ амри ифодасидир.
Ва лек эллар аро жангу алъамон
Энди биз подшолар иродасидир.
Бу ғамлик бевафо фоний оламни
Тарк этмоқ муҳаққақ шоҳу гадога.
Фақат эзгу ишлар насли одамни
Марғуб этгувсидир икки дунёга.
Кўп кўрди бу замин офат ва қирон,
Тингламоқ чоғидир адолат сасин.
Эй, халқи бешумор, юрти бепоён —
Буюк шоҳ, боғлайлик дўстлик риштасин.
Мен — салтанат шоҳи, ..ўқ, саргашта жон
Ҳақиқат излаган дунёда якка.
Машриқ сийнасидан силқиб ётар қон,
Шоир қалби ожиз малҳам бўлмакка.
Умрим поёнида мен кўрган нажот
Қисмат саҳросида балки саробдир.
Аммо ният қилдим ўқиб саловат,
Пок ният ўзи ҳам олпй савобдир.
Эмди бу жаҳонга бир қудрат керак,
Жаҳоний зулматни енгмоққа қодир.

Сизга тилагувчи тангридан кўмак:
Имзо — Заҳриддин Муҳаммад Бобур».

Олис Россияга етиб келди хат,
Неча тоғлар ошиб, денгизлар ошиб.
«Сизга Рус тожини кийдирган қисмат
Бизга Ҳинд тахтини кўрмиш муносиб...»
Қайси Ҳинд?
Қайси тахт?
Бу қандай диёр?
Нечук империя? Хитойми, мўғул?
Москва князи — мағрур ҳукмдор
Бир дақиқа бўлди хаёлга машғул
Сўнг тасалли топди:
«Бор бўлса бордир,
Дунё кенг, эллар кўп, билмоқ душвордир...»
Князь гофил эса маъзур —
Бу мактуб
Унга тегиб қолди тасодиф фақат.
Унга тегиб қолди хатолик ўтиб
Олис келажакка жўнатилган хат.¹

¹ «1533 йилда (шоҳ Иван Грозний тахтга ўтирган йили) Москвага князь Василий Шуйский ҳузурига Ҳиндистон императори Бобурдан элчи келган.

Уз мактубида Бобур улуғ Москва князига дўстлик алоқалари ўрнатишни таклиф қилган. Билим доираси кенг бўлган илм толиби Бобур Россия ҳақида маълумотга эга эди.

Москвадан қайтарилган жавоб Бобурнинг ниятига мувофиқ бўлмади. Хатда Бобур томонидан Ҳиндистон ва Афғонистонда катта давлат барпо этилгани ҳақида Москвага ҳеч қандай маълумот келмаган, демаски улуғ князь Бобурнинг шоҳми ёки бирор ҳукмдорнинг хизматкори эканини билмайди, деб ёзилган эди. Бу англашилмовчилик натижасида Бобур давлати билан Русь давлати ўртасида алоқа ўрнатилмай қолди». (Н. Павлов. Туркистон тарихи. Тошкент, 1910 йил, русча.)

ЖАҲОНГИР ВА САРТАРОШ

Амир сўзи вожиб —
Шундоқ қонда,
Фармони — фармондир, ҳукми ҳукм эрур.
Юз миңг лашкар билан мезон ойида
Хитога отланди жаҳонгир Темур.
Карпай садолари,
Отлар дупури,
Жарчилар сасидап уйгопди шаҳар.
Чалгдан хира тортди қуёшнинг пури,
Бамисли дафъатан қўзғолди маҳшар.
Кўкда юлдузларни сапамоқ мумкин,
Лек Темур лашкари холи ҳисобдан.
Форишга етганда аввали қўшин,
Сўнгги чиқар эди энди Сиёбдан.
Олдинда ҳадсиз йўл,
Поёнсиз саҳро,
Қутурган Сайхун бор, қорли Олатоғ.
Амир ўйлаб борар:
«Меники Хито,
Лашкарнинг ярмиси етиб борса соғ».
Сипоҳлар бошида ўзгача хаёл:
«Жаҳонгир бемаҳал бошлади юриш.
Эрта совуқ тушса, не кечар аҳвол?
Қирилиб битмасак бошламай уруш».
Саркардалар ўйлар:
«Хуржунлаб олтин,
Моллар келтирамиз неча миңглаб бош...»
Фақат ҳеч парсани ўйламай сокин
Саф четида мудраб борар сартарош.

Унинг иши осон,
Доим бир хилдир.
Хоҳ шаҳарда бўлсин, хоҳи сафарда:
Амир даргоҳида, мана, ўн йилдир

Соқол қайчилайди ҳар куп саҳарда.
Дўст падир, бир яқин киши ҳам йўқдир,
На хотия, на бола, уй-жой ташвиши.
Дунёнинг у билан иши ҳам йўқдир,
Унинг дунё билан қанчалик иши?
Мана, буюрдилар,
Отланди йўлга.
Бари бир унингчун Ҳинду. Чин, Ажам...
Саваш бўлса қилч ушламас қўлга,
Улуш бўлса умид қилмас зардан ҳам.

У мудраб боради,
Алмашар тун-кун,
Алмашар ҳафталар...
Довон ба довод —
Ўтрор яқинига етганда қўшин,
Ногоҳ қор аралаш қўзғолди бўрон.
Олга силжимоқнинг имкони йўқ ҳеч,
Не илож,
Тикланди ўтов, хаймалар.
Қор қуюни аро тушди қаро кеч,
Тонг ҳам ёришди,
Қор ҳануз майдалар.
Борган сари авжга минар изгирин,
Ҳеч кимса ўтовдан чиқаролмас бош.
«Ўлжа ширин,
Аммо ундан жоп ширин»,
Лашкарбошилардан кулар сартарош.

Кечқурун Темурбек йиғди машварат,
Деди қатъий:
«Бизни қайтармас аёз!»
Шунда биринчи бор аркони давлат
Буюк жаҳонгирга айтди эътироз:
«Қайтайлик,
Қилмайлик нобуд қўшинни,

Олатоғ йўли не — амир огоҳдир.
Кўриб-билиб туриб, аҳли мўминни —
Улимга йўлламоқ буюк гуноҳдир».

Лаҳза кўз юммади бу тун жаҳонгир,
Тонг совуқ шуъласин ёйганда қуёш —
Буюрди:

«Ҳамманинг олдида ҳазир
Ялангликда сочим олсин сартарош».
Буюк жаҳонгирдек соҳиби тадбир
На шоҳ, на саркарда дунёда бўлмас.
Чора топмоқ бўлди чорасиз амир,
Чора эса бундан зиёда бўлмас.
Ахир ярим дунё давлатига бош
Ярим ой тамгалик байроғи билан...
Мана,

Ҳузурида турар сартарош
Сочиғу устара, қайроғи билан.
Суғуриб келдилар уни кўринадан,
Бундан ортиқ зулм борми кишига,
Аёз тўндан ўтиб тешгудек бадан,
Тегмас бечоранинг тиши тишига.

Юпқа тўн нимадир,
Ҳатто пўстинда
Яланг ерда туриш бу дам маҳолдир.
Воҳ, ўлтирар ташда
Шу изгиринда
Нилий шоҳи кўйлак кийган жаҳонгир.
Ўлтирар бепарво
Мағрур, улуғвор,
Кўкраклари очик худди ёз маҳал.
На титроқ, на ҳатто киприк қоқмоқ бор,
Бамисоли мисдан ясалган ҳайкал.
Сартарош ўйлайди,
Одамлар билиб —

Айтганлар Темурнинг мишга деб жопи.
Қудрати шунчаки, ҳамма қирилиб
Якка ўзи борса, олар Хитони.
Устара қайраркан уста дамодам
Бир хаёл кечәди унинг кўнглида:
Ер юзид титратиб турган бу одам
Хозир бир дақиқа унинг қўлида.
Нафақат жаҳонгир,
Юз минглик лашкар,
Унинг измидадир тақдир жаҳон.
Шундай бир томир бор...
Тиг тортса агар,
Шунча лашкар омон,
Мулки Чин омон,
Сартарош қамчилар хаёл отипи,
У Темур бошида тик туриб хозир —
Унутди батамом наслу зотини,
Дунёни унутди,
Бўлди жаҳонгир.
У ўзи асли ким?
Бир бебахт одам.
Қирган сочларининг битта толғси.
Гирдобиди ютган бешафқат олам
Темур навкарининг етим боласи.
Мапа,
У атрофга ташлайди назар,
Гўё лашкар унга дардин сўйлар зор:
«Амирга тахт герак,
Вазирларга зар,
Бизга жондан ўзга пима ҳам даркор».
Англади —
Эл зада жангдаш, ур-сурдаш,
Кўз очди —
Юракка тугди ниятни.
Кутқармоқ бўлди у хунхор Темурдан
Устараси билан илсэниятни.

Йўқ, бу қўлидаги устара эмас,
Адолат шамшири, ҳақиқат тиғи.
Бир лаҳза кифоя,
Темур кетса, бас,
Дунёдан йўқолар дард, офат, йиғи.
Шоҳ-гадо баробар даврон бўлажак,
Дунё омон-омон,
Эл омон-омон.
Абадий тилларда дoston бўлажак
Сартарош оламга бахш этган замон.
Ўзи-чи?
Майли сўнг не бўлса ўзи,
Ким бор йиғлагувчи унинг ўзига?
У тиғ кўтардию,
Дафъатан кўзи —
Тушди жаҳонгирнинг қаттол кўзига.
Лаҳза вужудида уйғонди титроқ,
Лаҳза ҳалқумига тиқилди жони.
Бу кўзлар айтарди:
— Таги наст, оячоқ,
Йўл бўлсин қутқармоқ сенга дунёни.
Минг йилда ҳам келмас сен айтган даврон
Эй, хомхаёл банди, девона юрак!
Одам насли учун ҳали кўп замон
Қамчи керак,
Шамшир керак,
Мен керак!
— Йўқ, йўқ!
Адолат-чи, инсоф-чи?
Наҳот,
Одамзод абадий зулмга маҳкум?
— Шундоқ!
Одамзодга оллоҳдур ул зот —
Жонидан, эркидан ким этса маҳрум.
Билмасмисан, итти инсон ит деюр,
Ваҳший шерга эса ҳурмат айлар фoш?

Шафқатни билмасдан мен бўлдим Темур,
Сен мушфиқлик ила бўлдинг сартарош.

Фақат бир сония давом этди баҳс,
Устанинг жавоби бўғизда қолди.

Ногоҳ гулдираган садо келди:

«Бас!

Иш бошла!

Жаҳонгир аёда қолди!

Бунча тиг қайрадинг, тез бўл, баччагар!

Нега имиллайсан?

Совуқни қара!»

Уст-уст қамчи урди бошига навкар,

Шўрликнинг қўлидан тушди устара

Ва хаёл кўкидан тушди сартарош,

Одатий ишига киришди дарҳол.

Қотди кипригида кўздан оққан ёш,

Гўё музлаб қолди мижжада хаёл.

Юксак орауларни кўмиб кетди қор,

Армон юрагини юлиб ташлади.

Аmmo содда умид кетмади бекор,

Жаҳонгир оҳиста титрай бошлади.

Шунда ўз-ўзига деди сартарош:

«Бир бошда бир ўлим,

Шошдим қаёққа?

Оппоқ қирилганда энди ярим бош,

Шошилмай устара урди қайроққа.

У одам сўймади,

Унда бор шафқат,

Қонга бўямади меҳнаткаш қўлин.

Фақат у шошмади,

Бор қадим ҳикмат:

Қулининг шошмаслиги — соҳибга ўлим.

Жаҳонгир сесканди,

Англади уста —

Шу лаҳза дарз кетди улкан қоя тош...
Ёзинг, эй, ровийлар!
Утрор устида
Буюк жаҳонгирни енгди сартарош.
Эй, сиз муаррихлар,
Доно олимлар!
Сиз тинглаб замонлар гулдирагини,
Айтиб бероласиз қачон ва кимлар
Айлантирган тарих ғилдирагини.
Шоҳлар, файласуфлар, исёнкор зотлар
Таърифин битганда унутманг бир дам —
Қайроқчаси билан инсониятга
Хизмат қилиб қўйган сартарошни ҳам.
Бир ёнда Рум, Фаранг, бу ён мулки Чин
Ушал — устараси шамширни қирққап,
Олам йиқолмаган Темурни йиққан
Хаёлкаш устага таъзимда бўлсин.
Бу — эртак, чин тарих аён дунёга
Амирни зотилжам ўлдиргани йўқ,—
Оғу пайкон бўлди оқсоқ бобога
Олис масофадан бизлар отган ўқ.
Алқисса ривоят:
Авлоди одам
Подшолар олдида эгмаса-да бош,
Саждага тургандек бошин қилур ҳам
Ҳар гал тиғ олганда қўлга сартарош.

ТУШЛИК ТАНАФФУС

Сокингина яшар эди у,
На шодлиги аён, на дарди.
Тонгда тўғри ишга борару,
Оқшом тўғри уйга қайтарди.

Улфати йўқ, кўча кезмаган,
Манишат не билмаган одам.
Биров сезиб, биров сезмаган
Борлигию йўқлигини ҳам.

Бир мўминга доим бир қотил
Эш бўлгандай ёруғ дупёда
Манглайига битгавди хотин,
Азозилдан ўн бор зиёда.

Чўнтагига эрининг тўр халта,
Қулогига солиб олам гап.
Рўйхат қоғоз билан албатта,
Кузатарди ҳар кун эрталаб...

Содда, пошуд, ориқ, кичкина..
Ҳар кун уйда ўлтириб оқшом,
Газетдан кўз олмай тинчгина
Эшитарди хотиндан дашном.

Тирикликнинг ташвишу гами
Ҳаммани ҳам қилгандек адо,
Сўнди бир кун умрининг шами,
Бу оламдан кетди бенаво.

Хотин кўзни очиб ғафлатдан,
Билди — таянч тоги йўқолди.
Шаддод хотин шунда дафъатан
Муштипарга айланди-қолди.

Кўргиликнинг бари — дафъатан,
Қазо боқмас нолаю зорга.
Мана, у ҳам ийд кун одатан
Шам кўтариб келди мазорга.

Қудрат тиланг энди сабрига,
Уни кутар бунда турфа ҳол,
Қотиб қолди!
Эри қабрига!..
Шам ёқарди ўзга бир аёл.

Лол қотди у.
Тўплаб ниҳоят
Бор макрию иродасини,
Яширолди кўздаги ҳайрат
Ва ҳаяжон ифодасини.

Аёл сари юрди бепарво,
Салом берди.
Сўраб кечирим,
Деги кўнгил олгандай гўё:
— Ким бўлади бу одам?
— Эрим.

«Эрим». Бу сўз хотини кўксига
Оловли ўқ бўлиб сапчилди.
Энди билди,
Уни эр нега —
Хуш кўрмасди,
Ҳа, энди билди.

Наҳот шундай бозор одам..
Наҳот бўлган бошқа хотини..
Мана, энди шундан кейин ҳам
Оқлаб кўринг эркак зотини.

Қани энди гўрни очсаю,
Бевафони тутса сўроққа.
Сўнг эрига қўниб мана бу —
Мегажинни кўмса тупроққа.

Э, воҳ, аёл ғазабидан ҳам,
Макридан ҳам асра, худойим!
Ендирса-да ичيني алам,
Савол сўрар яна мулойим:

— Болалар-чи?
-- Қолмади ёдгор,
Менга унинг ёди кифоя.
Ҳайри одат бу ишқ — бетакрор,
Эшигсангиз қилай ҳикоя.

Мен у билан тушлик чоғида
Опиҳонда дастлаб кўришдим.
У столнинг нариёғида,
Мен бу ёқда ўтирганча жим —
Овқатландик.
Эртасига ҳам,
Илдизга ҳам шу бўлди такрор.
Елтинчи кун деганда илк бор
«Яхшимисиз» деди бу одам.

Танишув кун бўлди у бизга,
Саломлашиб юрдик неча кун..
Кечирасиз, не бўлди сизга?
Титраясиз, сингилжоп, нечуп?

— Ҳечқиси йўқ, совқотдим бир оз.
Давом этинг.
-- Хулласи калом,
Бир-бировга ўргандик оз-оз,
Бир-бировга боғландик тамом.

Шундай экан қисмат хоҳиши,
Мен ҳам эдим кимсасиз, таяҳо.
У камияна беозор киши
Юрагимга бўлди ошино.

Мен-ку, ёлғиз эдим,
На отам,
На онам бор, на онам бор.
Ёлғиз экан дунёда у ҳам
Фарзандлар гўр, хотин — дилозор.

Содда, ночор, кўримсиз, аммо —
Қалби унинг бир олам эди.
Терап фикрат, ҳислар мусаффо,
Фидойилик жамулжам эди.

Э воҳ, қадри билмади дунё,
Лойда ётган дур эди бу зот.
Менинг зулмат ҳаётим аро
Ярқ этган бир нур эди бу зот.

Дардлашардик бечора билан,
Иккимизда надомат, афсус.
Ғам-андуҳлар изҳори билан
Ўтар эди тушлик танаффус.

У сўзларди, мен тинглар эдим,
Мен йиғлардим, куярди у ҳам,
Гоҳи узоқ ўлтирардик жим,
Кўзимизга чўкиб тубсиз ғам.

Менинг кўзим дерди:
«Эй, азиз,
Қайда эдинг ўттиз йил аввал?»
Унинг кўзи дерди:
«Фойдасиз...
Бу оламда бахт йўқ мукаммал».

Меннинг кўзим дерди:
«Мен муҳтож
Қидиргандим сени бир умр».
Унинг кўзи дерди:
«Не илож,
Кеч бўлса ҳам кўришдик, шукр».

Сўрсаларки, қай вақт саодат
Бўлган сенинг умрингга очно?
Дердим: Беш йил —
Ҳар кун бир соат,
Фақат тушлик танаффус аро.

Ўзга макон, ўзга замонда
Мавжуд бўлган олис юлдузлар.
Эл кўзидан пинҳон осмонда
Кўришгандек фақат кундузлар —
Биз ҳам шундай яшадик беш йил,
Бу ҳам турмуш...
Мана, ниҳоят,
Жудо бўлдик...
Бор гап шу, сингил,
Тамом бўлди дардли ҳикоят.

Оқном чўкар,
Тушар қоронғу,
Хасонларни супураш шамол.
Иримта ой, сурганча хаёл,
Соқиниғна таратар ёғду.

Қабристонда қолмаган одам,
Хувиллаган сукунат аро —
Бир қабр узра ёпар икки шам,
Икки аёл йиғлар бесадо...

ПИЁЛА

(Чинни заводи қизларига)

Аслида лой — недир ул?
 Лойдан гувола бўлгай,
Жонона тегса қўллар
 Жонон пиёла бўлгай.
Бир коса ичра лим-лим
 Тилло сувидур офтоб,
Теккач пиёлага, нур —
 Зарнақш тола бўлгай.
Тонг унга бергай оқлик,
 Солгай баҳор гуллар,
Май нуш этиб шафақгун
 Бечора лола бўлгай.
Йўқ, ул пиёла эрмас,
 Санъат экан мукаммал,
Кўрганда етти иқлим
 Ҳайрону вола бўлгай.
Жонон пиёла қилган
 Жонон қўлидан Эркин
Май ичмаса, дилида —
 Ўлгунча нола бўлгай,

ҒАЗАЛНИ СЕВҒАН ҚИЗ

Холбуви Рустамовага

Сен кулиб турибсан,
Ҳар қандай шоир
Кўзларинг ўтида эриб кетади.
Ҳофиз Шерозий тирилиб ҳозир,
Холингга дунёни бериб кетади.
Нотўқис оламнинг тўқис ва тугал
Ижоди сенмисан, мўъжизий талғат?
Сени пайдо этиб булча мукаммал,
Ҳайрат қилмасмикин ўзи табиат.
Ўлмас шоирларнинг ўлмас қалами
Ўлмас байтлар битса сен учун жоиз.
Аммо шеърятнинг ташбиҳ олами
Қамолинг олдида пақадар ожиз.
Ғазални севибсан,
Сенга муносиб
Ғазал бор эканми ёруғ дунёда?
Шоир бахтли эди бир ташбиҳ топиб,
Шу кулиб турганинг қилса ифода.
Минг йил балки сени қилдилар таъриф,
Гоҳи ой дедилар, гоҳида қуёш.
Олам китобини кўрдим ахтариб,
Ҳеч шоир қалбингга топмабди қиёс.
Қошингга ёй писбат, сочингга заңжир,
Париларга писбат жоду ва сеҳринг.
Байт йўқдир оламда қилғувчи тасвир
Оддийгина меҳринг, фидойи меҳринг.
Ғазални хушлабсан,
Синглим, ташаккур,
Шеърга ишқ қўйганинг, майли, рост бўлсин.
Сенга бирор сатрим бўлолса манзур,
Оёғинг остига поёндоз бўлсин,

* * *

Оддий севги бўлса у майли эди,
Қўшиқ эди у ишқ баркамол.
Йигит Мажнун эди, қиз Лайли эди,
Бу офтобдил, у офт обкамол.

Ошкор бўлди бу севги бир кун,
Ўртага тушдилар дўст-қадрдонлар.
Тўй бўлди, туташди ўртапган жонлар,
Осонгина ечилди тугун.

Йодира, Анбара, Алишер, Фурқат,
Етишдилар фарзандлар олм.
Менга қийин бўлди орада фақат,
Мен ишқ достонини ёзолмай қолдим.

Бўлмади, майли, мен кутган можаро,
Ошиқлар кезмади сарсон афтода.
Ишқ достонин ёзган шопрлар аро
Мендан бахтли йўқдир дунёда.

* * *

Ғазаб — муҳаббатга,
Қураш — меҳнатга,
Ендош бўлар қаламга қилич.
Буюк меҳр билан инсониятга,
Феликсга суянган Ильич.

Силаса тубан зот бошин мабодо,
Мунофиққа берса омонлик,
Бу ёруғ дунёда бўлмагай асло
Яхшиликдан ортиқ ёмонлик.

САЛБИЙ ҲАЯЖОН

Бунча ҳам ярашиқ оқ халатингиз,
Опажон дейинми, ёки аяжон.
Бул ажаб тил билан ширин айтдингиз:
— Сизга мумкин эмас салбий ҳаяжон.

Ажабо, қидирса бутун дунёни,
Топилар эканми шундай бир одам —
Ярашса юзига газаб туғёни,
Ёқса юрагига андуҳ билан ғам.

Не илож, биздамас ихтиёр бироқ
Нур ва соялардан баҳс қилмоқ абас.
Қўшиб бир кафт ҳасад ва бир кафт нифоқ,
Одамзод лойини қорган биз эмас.

Биз эмас бу дунё яралган вақтда
Ғишт қўйган вафосиз, бемеҳр, ёлғон.
Хиёнат зарби у — бизнинг луғатда,
Сизнинг тилда эса салбий ҳаяжон.

Ғийбатдир, бўҳтондир, шубҳадир, киндир,
Балоким, қўл силтаб кетмоқ муаммо.
Инфарктдан югуриб қочмоқ мумкиндир,
Ўзимиздан қайга қочармиз аммо?

Ҳаёт устозидан ёлбориб сўраб,
Асрлар ўргандик дунё ҳикматин:
Ўргандик андиша пўстига ўраб
Аламни оғудек ютмоқ санъатин.

Гоҳ хаёл қиламан, таскин бор дилда,
Пушкин бу дунёдан кетди беармон.

Агар ўлмаганда шоир дуэлда,
Уни ўлдирарди салбий ҳаяжон.

Ўйлайман гоҳида, ўшал машъум кун
Маҳмуднинг дорида сўнмаса жош,
Салбий ҳаяжондан борлиққа бутун
Тирқираб кетарди Машрабнинг қони.

Ҳар инсон зотида ўзга бир матлаб,
Ҳар инсон зотида ўзгача қисмат.
Мендан ҳар нарсани қилингу талаб,
Кўру кар бўлмоқни сўраманг фақат.

Ахир бизга азал орзу — яратмак
Ўзга бир жаҳону, ўзга бир инсон.
Ҳаяжон чекармиз, токи келажак --
Билмасин, нимадир салбий ҳаяжон.

УСТОЗНИНГ ЁШ ШОИРГА ДЕГАНИ

Менга қуллуқ қилма,
Юрт тупроғия ўп,
Унга қуллар эмас, фидолар керак.
Унинг сену мендек шоирлари кўп,
Буюк элга энди даҳолар керак.

Қаддингни баланд тут,
Бўлма сертаъзим,
Чўққи бўлолмасанг, маҳкам қоя бўл.
Пиллаңоя бўлдим сенга, азизим,
Сен ҳам гал келганда пиллаңоя бўл...

ЎЗИМГА САВОЛ

Умринг ўтадир, сен на хаёллар сурадирсан,
Беғам юрадирсан?

Мақсад не, фароғат кўйига йўл бурадирсан,
Кимга жўрадирсан?

Очилгали кўз шартми экан тошга бош урмак,
Сўнг кўзни яшурмак.

Не ўй била водон тошига бош урадирсан,
Не наф кўрадирсан?

Йиллар кўпи кетди, ози қолди, не қилолдинг,
Ким бўла олдинг?

Қум устига сен бўйла иморат қурадирсан,
Ҳам айш сурадирсан.

Хаддингни билиб чек қўй, ўйин, базм, ўтиришга,
Кўз оч, ўтир ишга.

Кўрсатмагай ул кунники, сен оҳ урадирсан,
Ҳайрон турадирсан.

Инглаб келадир ушбу жаҳонга азиз инсон,
Кулгай у кетар он.

Шоядки, ҳаёт қарзин узиб улгурадирсан,
Қаҳ-қаҳ урадирсан.

БИЗ ДОНИШҚИШЛОҚДАНМИЗ

СОФ ҲАВОНИНГ ФОЙДАСИ

Қирқ йил ҳаёт қурдик
Хотинжон билан,
Қирқ йил бир-бировга
Ёндош, меҳрибон.
Уни «жоним» десам
Ҳаяжон билан,
У мени атайди
Ҳануз «акажон».
Олтмиш беш ёшимда
«Акажон» деса —
Не ажаб, мен ҳамон
Ёшликка ошно.
Ёшликнинг бир сирини
Аҳиллик эса,
Иккинчиси — сайр,
Мусаффо ҳаво.
Фақат ўзимизга
Аён сиримиз,
Келишиб олганмиз
Гўшангадаёқ —
Жаҳлдан жунбушга
Келсак биримиз,
Ҳавога чиқамиз
Бошқамиз шу чоқ.
Танга даво экан
Соф ҳаво, билсам,
Неча қор, ёмғирда
Ивидим, қотдим.
Хотин билан қирқ йил
Яшаган бўлсам,
Қирқ йил соф ҳавода
Кечди ҳаётим.
Шундоқ умр кўрдик

Хотишжон билан,
У мени асради
Соғлом, навқирон.
Уни «жоним» десам
Ҳаяжон билан,
У мени атайди
Ҳануз «акажон»,

ЕЛИМ АЙТАР...

Елим айтар қари дарахтга:
— Тўнка бўлгур, нодон, илмсиз,
Мен етказдим сени давлатга,
Не кечарди ҳолинг елимсиз.
Сен-ку, ўтин бўларсан бир кун,
Мени кутар ёрқин келажак.
Чунки ҳар бир амалдор учун,
Муҳр керак, демак, мен керак.
Менга тўшаб бахмаллар ҳали,
Неча пўлат сапдиқлар зордир.
У юксакка етиб боргани
Фақат елим бўлмоқ даркордир.
Ҳар нарсадан азиз, бообрў
Парча қоғоз бўлган дунёда —
Ишонч қадрини бир пул бўлару,
Менинг қадрим бўлар зиёда.
Мен зарб урсам олимдир нодон,
Зарб урсам инсонмас инсон.
Яшай олар жуфтлар меҳрсиз,
Қовушолмас аммо муҳрсиз.
Зўр донишлар кирар сўзимга,
Мард қалбларга титроқ соламан...
Ўшанда кел, сени ўзимга —
Даста қилиб ишга оламан.

МАЖЛИС ҚИЛИНГ

Вақтингиз бўш бўлса ҳам,
 Бўш бўлмаса, мажлис қилинг,
Кўнглингиз хуш бўлса ҳам
 Хуш бўлмаса, мажлис қилинг,
Овчилар, сиз отгани
 Қуш бўлмаса, мажлис қилинг,
Аҳли бозор, сотгани
 Гўшт бўлмаса, мажлис қилинг,
Ҳеч ҳисобмас кунда у
 Қўш бўлмаса — мажлис қилинг.

Сиз бирор мажлиссиз ўтган
 Кунни кун деб айтмангиз,
Тертинг-у хомуза,
 Маъруза узун деб айтмангиз,
Ҳамма такрор этса бир гапни,
 Нечун, деб айтмангиз,
Кўкка вовайло қилиб,
 Гардуни дун деб айтмангиз,
Дод демакка сизда
 Товуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Сиз ҳам эй, тафтишчилар,
 Мажлис саногин текширинг,
Ҳам қарор, кун тартибу,
 Ҳужжат вароғин текширинг,
Нотиқ оғзин текширинг,
 Соме қулогин текширинг,
Курси тешган нозик ул
 Жойда қадоғин текширинг,
Гар жароҳат унда
 Қўш-қўш бўлмаса, мажлис қилинг.

Кўрмасин деҳқон дала,
Созанда соз, шоир қалам,
Ишчи ҳам дастгоҳ ёнига
Қўймасин асло қадам,
Очмасин олим китобу
Қилмасин тажриба ҳам,
Кимки гап билмас, билар иш,
Қилсин ўлгунча алам,
Иш биларни ургани
Мушт бўлмаса, мажлис қилинг.

Гар мабодо мажлисингиз
Эртaroқ бўлса тамом,
Не ажиб ишдир йиғини
Уйда эттирмоқ давом,
Хонага минбар ясапгу,
Юксалинг соҳибкиром
Масъала қўймоққа уйда
Бир сабаб бўлгай мудом,
Газ қозон ё ванна ё —
Душ бўлмаса, мажлис қилинг.

Белни боғланг, бу жаҳонни
Тўлдириг қоғоз билан.
Ўзни алданг, бўлмагани
Бўлдириг қоғоз билан,
Иш билан шод этмангиз ҳеч,
Кулдириг қоғоз билан.
Ким қоғозбозликни суймас,
Ўлдириг қоғоз билан
Ўлмаса у, ёки
Беҳуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Соҳиб идрок бўлсангиз гар,
На фақат соҳиб сухан —
Демагиз мажлисни мажлис,
От қўйинг турлп-туман,

Гоҳи суҳбат, гоҳи ҳайъат,
Давра денг, ё анжуман,
Лаҳзалик денг, ҳафталик денг,
Не десангиз жону тан,
Насми минг бўлгач,
Фаромуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Вақт ўтар, соат ўтар,
Кун ой бўлур, ой йил бўлур.
Ким у ўтган умрига
Қарсак чалур, қойил бўлур,
Фурсат энг олий ҳакамдур,
Доимо одил бўлур,
Барча бир кун ул ҳакамнинг
Ҳукмига дохил бўлур,
Тўплангиз эс-ҳушни,
Эс-ҳуш бўлмаса, мажлис қилинг.

БИР ТАВАККАЛЧИ ДЕЙДИ-КИ...

Менга на суду савдо,
Бор, нима бўлса бўлсин.
Мендан қолувчи дунё,
Бор, нима бўлса бўлсин.
Бир бор берилган олам,
Бир бор яшайдир одам,
Ғанимат айшу ялло,
Бор, нима бўлса бўлсин.
Мендан кетарми кетса,
Менга келарми келса,
Куйдирма жонни асло,
Бор, нима бўлса бўлсин.
Кўнглим саҳога мойил,
Ҳотамлигимга қойил,
Чекдим таваккал имзо,
Бор, нима бўлса бўлсин.
Сармаст эрур хаёлим,
Ҳам файласуфман, олим,
Бир ғоя менда тапҳо:
«Бор, нима бўлса бўлсин».

БУ КҮҲНА ҲАСРАТ

«Ераб, қандоқ кунга қолдик, бу нечук савдо?
Одамларда на шафқат бор, на меҳру вафо.
Йигитларда одоб йўқдир, қизлар ҳаёсиз.
Хотип зоти кун ўтказмас бир можаросиз,
Қўйиб берса, эл бир-бирин ўяр кўзини,
Овбошилар эса фақат ўйлар ўзипи...
Дунё охир, биродарлар, йўқ энди ҳаёт,
Қуни кеча тамом бўлди охирги мамонт...»
Қадим аجدод ўкинч билан чўкиб сояга,
Бу сўзларни чўкич билан ёзди қояга.

СПЕСИЙ САБОҚ ЕКИ БЕК БЕКОВНИНГ ҒАРОИИБ САРГУЗАШТИ

Бошқармага қўнғироқ
Бўлди гараждан:
Бугун — сиёсий сабоқ,
Мапа шу ваядан —
Шофёрлар банд. Кечқурун
Машина бўлмас,
Майли, ой-йилда бир кун,
Осмон узилмас.
Ғарчи бошлиқ ошени
Озгина йўлмас.
Жиндак қийналса жони,
Ҳойпахой, ўлмас.
Билъакс, очиқ ҳавода
Мириқар одам.
Хўжайин камтар, содда,
Хўжайин — ҳотам.
Бўлмади ҳеч поризо,
Қирмади томоқ.
Ушқирмади мутлақо:
«Қанақа сабоқ?»
Чунки масала позик,
Шофёр — ишчи халқ.
Сабоқ эса — сиёсий!
Демак, гараж ҳақ.
Шундоқ ажиб ишлар ҳам
Бўлар дунёда.
Мапа, Бек Беков акам
Борар пиёда.
Яёв юрмоқ нечоғлик
Ноёб неъматдир.
Вақт олтин, аммо соғлиқ
Ундан қимматдир.
Дер ўзига, ҳеч меҳнат

Битмас дунёда.
Қани энди, бўлса вақт,
Юрсанг пиёда.
Юрсанг кўриб завқ билан
Атрофни, элни.
Ҳам бадан, ҳам кўнгилдан
Езсанг чигилни.
Бу не ҳаёт? Ҳамиша —
Гўё касалманд,
Уйда, йўлда, ҳам ишда
Ўриндиққа банд...
Шундай хаёл билан у
Борар лорсиллаб.
Аммо бир оз юрди-ю,
Қолди ҳарсиллаб.
Тўхтаб пича олди дам,
Бекатга келди.
Автобусда кетса ҳам
Бўлади энди.
Чарчаганда бошқа ўй
Келарми бошга?
Автобус келди,
Вой-бўй,
Контингент бошқа.
Тўлиб турфа эл келар,
Тисланди...
Лекин,
Сиқиб келган елкалар
Кўтариб секин,
Миндирди беихтиёр.
Шунда тиқинда
Халқ қудратин у илк бор
Сезди биқинда.
Бу ҳам қисмат иши-да,
Бўлари бўлди.
Зўр тирсаклар ичидан

Зўрға қутулди.
Кўйлак доғ-дуғ, шим — латта,
Қошу киприк чанг.
Дуч келган бир бекатда
Тушди-ю аранг —
Ногоҳ ёмон сўз келди
Ажаб, оғзига.
Лекин сўкмади, деди:
«Лезобразие!»

Турар йўлда у якка,
Олдда анча йўл.
Ўтган ҳар гилдиракка
Кўтаради қўл.
Эгар мағрур бошини:
«Олиб кет мани!»
Аммо бирор машина
Тўхтаса қани.

Ҳеч кишида бўлмасин
Бундоқ кўргулик.
Ҳеч бошлиқни қилмасин
Яёв юргулик.
Фиғонидап чиқар дуд,
Ранжир дамъодам —
Шофёрларнинг бемавруд
Сабоғидан ҳам.
Фурсат ўтди, на қилса
Фойдасиз энди.
«Дежурка»ни чақирса
Ўларми эди.
Ё уйига қўнғироқ
Қилса-ку тайёр —
Гаражида янги оқ
«Жигули» ҳам бор.
Оғриси-да оёғи,

Юриб боради.
Бош айланиб, томоги —
Ўриб боради.
Ура-ура «хом калла»
Пешонасига,
Етиб келди маҳалла
Чойхонасига.
Уйигача қирқ қадам,
Ана, у ҳовли.
Лекни тўрт қадамга ҳам
Етмас мажоли.
Умрида ҳеч чойхона
Кўрмаган бир зот
Шу саргузашт баҳона
Ноилож, ҳайҳот,—
Лаънат ўқиб шўрига,
Ичкари юрди.
Гурс чўкди-ю сўрига,
Кўк чой буюрди.
Елбошлади минг йиллик
Чойхўрдай худди.
Бир оз ором олгандек
Бўлди вужуди.
Чанқогин босди обдон,
Ростлади нафас.
Ҳа, дунё бир азобдан
Иборат эмас.

У ҳозир жапнат аро
Сезар ўзини.
Сезмас атрофнинг аммо
Ҳайрон кўзини.
Атрофда ҳар хил гумон,
Э воҳ, ажабо —
Чойхонада — каттақон,
Буеда не маъно?

Кимдир деди минг тахмин,
Фараздан кейин:
«Ишдан кетган у, тайин,
Тамом хўжайин».
«Чақув бўлган ё бошқа —
Бирор кўргулик.
Ҳа, иш тушган шўр бошга
Аҳвол сўргулик».
Бўлмоқ учун сал мадад,
Машҳур парвона —
Дабирвойни «делегат»
Қилди чойхопа.
Ликобчада майиз, қанд
Олиб Дабирвой,
«Янги дўст»ни қилар банд,
Узатар кўк чой:
— Амал ўзи бевафо,
Қайғурманг, ака.
Сиз ҳам бўлибсиз гўё
Мана мендақа.
Мен ҳам қирқ йил давлатга
Ишлаган бўлсам,
Фақат «зав» бўлдим катта,
Энг камида—«зам».
Неча пўлат сандиқлар
Қўлимда бўлди,
Неча гўзал дўндиқлар
Йўлимда бўлди.
Келган чоғда омадим,
Бўлмадим сергак.
Бирор нарса олмадим
«Хайфсан»дан бўлак.
Шу-да чархи дун иши,
Жон этсанг нисор,
Оқибатда ҳеч киши
Бўзмас миннатдор.

Лекин тер тўккач одам
Маълум ёшгача,
Чойхонавинг гашти ҳам
Жуда бошқача...
Борган сари очилиб
Сайрар Дабирвой
Текин қулоқ топилиб,
Яйрар Дабирвой:
— Сиз ҳам энди биз қатор,
Қўшилиг дарров.
Бегим кунн шўрва бор,
Якшанба палов.
Хуш кўрсангиз шахматин,
Шахмат бор, иним.
Лекин ўша гурбатни
Суймайди жиним.
Соатлаб мук тушишга
Сабр йўқ сира.
Губорингнн тўкишга
Энг зўри — «пирра».
Лекин анов сўрига
Борманг ҳеч қачон,
Чиқиб олар тўрига
Соли партизан,—
Қоқиб қулогингизни
Қўлга беради.
Ушлаб олса бас сизни,
Сўзлайверади.
Зўри аммо улфатнинг
Бизларнинг улфат
Гап бор ахир: суҳбатнинг
Яхшиси — гийбат.
Хоҳланг, аҳли ниёзга
Сизни дўст қилай.
Нима дейсиз, номозга
Иштиёқ қалай?

Кўпи кетиб қолди кам,
Умр — елвизак.
Нариги дунёни ҳам
Ўйламоқ керак...

Бек Беков худди қулоқ
Солгандай сўзга,
«Ҳа, ҳа» дейди-ю, бироқ
Ҳаёли ўзга.
Пироқларга элтади
Фикратнинг оти.
Кўз олдидан ўтади
Бугун ҳаёти.

Ўйлаб кўрса, эс-ҳушин
Таниган кундан
Билди фақат юрт ишин,
Завқ тонди шундан.
Ишлади, иш деб ёнди,
Ҳар он боғлиқ бел.
Фақат элга ишонди,
Унга эса — эл.
Ҳалол бўлди ва одил,
Ҳақ — дўсти, ёри.
Кўтарилди йилдан йил
Пастдан юқори.
Бугун салкам министр...
Ва лекин, ҳайҳот,
Елдек ўтиб кетибдир
«Елвизак» ҳаёт.
Уф тортади бемажол,
Кўнгли бўлар гаш.
Кунлар қуйма гишт мисол
Бир-бирга ўхшаш.
Ҳар кун бирор топшириқ.
Ҳар кун фурсат зиқ.

Умри экан, воҳ, қизиқ,
Чизилган чизиқ.
Мажлис, сайлов, нутқ, янғу п...
Эртадан то кеч.
Ўзи учун бирор кун
Яшамабди ҳеч.
Ешланади кўзлари,
Умр ўтибди.
Ешлиқдаги дўстлари
Тарқаб кетибди...
Унга ётдир нақадар
Аҳли чойхона.
Ўзи тенги кексалар
Буткул бегона.
Манглайига қўл тирар,
«Пишмаган калла!
Тобутингни кўтарар
Ахир, маҳалла!
Тўй қилса ким, сўроғлаб —
Кирганинг борми?
Азасида бел боғлаб
Турганинг борми?
Е кулбанг бошқа лойда.
Солинганмиди?
Тупроғинг бошқа жойдан
Олинганмиди?
Жон тикиб халқ йўлига
Тинмадинг, бироқ—
Бир одамнинг кўнглига
Еқдингми чироқ?
Дунё кўрган, фикри кенг,
Улуғвер, ҳотам —
Шуни ўйламабди, денг,
Министр одам».
Четдан боқиб танқидан
Ўз образига,

Хафа бўлди ақлидан:
«Безобразие!»
«Безобразие!» — деди...
Дабирвой шу он
Насихат қилар эди
Куйинтириб жон.
Ўргатарди: ҳар беш кун
Ҳаммомда наф бор.
Фойда қайси узв учун
Қайси доривор.
Бек Бековнинг сўзига
Қотди-ю қолди.
Олди уни ўзига,
Дарҳол йўқолди...

Мана, Бек Беков уйга
Қайтиб боради.
Чўмганича жим ўйга
Айтиб боради:

«Дунёда энг олий фан
Ва энг мушкул фан —
Муҳимни номуҳимдан
Ажратмоқ экан.
Ҳаёт экан зўр дарё,
Осонгина иш —
Уша катта сув аро
Оқизоқ бўлиш.
Аввал сени ҳалимдек —
Қилиб ташлайдир.
Сўнг майдалаб минг бўлак
Бўлиб ташлайдир».
Шунча яшаб ниҳоят
Топди бир ҳикмат:
Тирик жонга оқибат
Боқийдир фақат.

Уйга кирди. Хотип лол.
Жовдирар кўзи.
Нима бўлди? Бу не ҳол?
Тинчликми ўзи?
Бек Беков дер хотиржам:
—Ҳа, энди, шундоқ..
Сабоқ бўлди, жонгинам,
Сиёсий сабоқ.

ЭЗМА ЧОЛЛАР

Пигитлар чарчамас сўзлашиб дилдор
Дўндиқ аёллардан, хушхаёллардан.
Оловдан қочгапдай турфа жонивор
Юлқиниб қочамиз эзма чоллардан.

Аmmo тақдир бизга осмайди қулоқ,
Рўбарў қилади нохуш ҳолларга.
Бизни жононларга учратиб камроқ
Кўпроқ дучор этар эзма чолларга.

Гарчи ҳаёт бизни яратган бардам,
Бизга ато қилган мустаҳкам оёқ,
Инқиллаб юргувчи эзма чоллардан
Баъзида қочолмай қоламиз бироқ.

Ҳар бирининг битта гипа, ёзғири,
Ҳар бирипинг битмас бир достони бор.
Ана, оқсоқланиб келмоқда бири,
Қоч, тили тагида палахмони бор.

Улар овчи, бизлар қуёнмиз фақат,
Билмасдан қоламиз тутулганимиз.
Гоҳида биз учун чексиз саодат
Насиҳатдан омон қутулганимиз.

Лекин биз билмаймиз, чоллардаги феъл
Асли бу оламнинг адолатидир.
Қочиб юрмоғимиз бизларнинг бу хил
Камоли водонлик аломатидир.

Билмаймизки, чоллар олам ҳикматни
Қолдириб кетсинлар дея табиат —
Олса ҳам кўздан нур, белдан қудратни,
Улар забонини қилган бақувват.

Билмаймиз, бизга энг мустаҳкам асо
Асо ушлаган шу қомати доллар.
Бизга насиб бўлган бойликлар аро
Энг бебаҳо бойлик — шу эзма чоллар.

Уларнинг ҳар бири бир дорилфунун,
Тирик тарихимиз, ҳаёт дарсимиз.
Бахтлимиз, келажак олдида бир кун
Узолсак улардан олган қарзимиз.

Майлига, ҳар қанча қиссаси мавзун,
Майли эзмалиги ўтса жонлардан,
Бу дунё мукамал бўлмоғи учун
Бизни айирмасин эзма чоллардан.

ДОНИШҚИШЛОҚ ЛАТИФАЛАРИ

1. Матмусанинг қишлоғи

Донишқишлоқ деган жой
Бордир бизнинг томонда.
Ўша қишлоқ аҳлидек
Доно халқ йўқ жаҳонда.
Жўяк тортиб томига
Мақка эккан ўшалар.
Қалишини перронга
Ечиб кетган ўшалар.
Юз қоп гапчи бир йўла
Сувга қорган у ерлик.
Эчкини сартарошга
Олиб борган у ерлик.
Кўриб минораларни
Ўша ерлик улуғлар,
Деган: «Булар тескари
Туриб қолган қудуқлар».
Томдан бошлаб уй қурмоқ
Бўлиб тиккан ҳавоза,
Девори йўқ ҳовлига
Ўрнатган ҳам дарвоза.
Ойга чиқмоқ йўли бор,
Жуда осон деган ҳам,
Темир йўлни кўтарса,
Тайёр нарвоп деган ҳам.
Машинаси бор туриб
Миниб юрган хачирга.
Хизмат қилган «Волга»си
Эшакка ем таширга.
Пашшага сонқон отган,
Қопқон қўйган чивинга.
Алмаштирган саррофдан
Ўтган куппи индинга,
Ой пурига ҳам тутиб.

Умид қилган пишлоқдан —
Соҳибхаёл фаришта
Ўша Донишқишлоқдан.
Донишқишлоқ қаерда?
Ўзимизнинг томопда.
Ўша қишлоқ халқидек
Доно халқ йўқ жаҳонда.
Ақл кўплик қилса бош
Ёрилади деб ҳалак —
Бошларига донишлар
Кийиб юрар чамбарак.
Содда деманг уларни,
Улар содда бўлмайди.
Кулдирса ҳам сизларни,
Ўзлари ҳеч кулмайди.
У машҳур Алдаркўса,
Калкўсанинг қишлоғи.
Ўзимизнинг қаҳрамон
Матмусанинг қишлоғи.
Китоб бўлар таърифи,
Ёзса минг бир саҳифа.
Донишларнинг ишидан
Тингланг уч-тўрт латифа...

2. Матмусанинг қалпоғи

Қалпоқ олди Матмуса,
Қалпоқ деса қалпоқдай.
Уни кийиб Матмуса,
Ингит бўлди чақмоқдай.

Ўпта қўйга арзийди,
Ярақлаши бир жаҳон.
Бир қарасанг — сувсардек,
Бир қарасанг — олмахон.

Қалпоқ эмас — эртақ у,
Қалпоқ эмас — тилла тоғ!
Қўйнинг-чи, ресторанда
Ювмаса ҳеч йўқ илож.

Кирдилар, ўлтирдилар,
Буюрдилар арақни.
Доно Матмуса учун
Ичдилар бош қадаҳни.

Қалпоққа тери берган
Сувсар учун ичдилар.
Шундай қалпоқни сотган
Овсар учун ичдилар.

Эсланмаган қишлоқнинг
Итигача қолмади.
Мақталмаган қалпоқнинг
Иипгача қолмади.

Хўп ичдилар ўйламай
Ҳисоб-китоб қилмоқни...
Охирида пул етмай,
Топширдилар қалпоқни.

3. Матмусанинг лагани

Матмусавой шаҳардан
Лаган олиб қайтарди.
Йўл-йўлакай ўй суриб,
Ўз-ўзинга айтарди:
Бу лаганни кўтариб
Олиб борсам қишлоққа,
Хотин уни албатта
Идиш қилар пишлоққа.
Тийиб бўлмас ҳеч қачон

Бола-чақа деганни.
Улар пишлоқ талашиб
Синдиришар лаганни.
Шупда излаб чегачи
Мен нотавон бечора,
Қайта келиб шаҳарга
Бўладирман овора.
Машойихлар гани бор
Иш кўзини бил, деган.
Ҳар юмушда эртанинг
Ҳисобини қил, деган.
Нима қилсам экан деб,
Бир дам ўйга толди у.
Сўнг лаганни синдириб,
Чегалатиб олди у.
Шундай қилиб, уйига
Қайтди оғзи қулоқда.
Ҳамма унинг ақлига
Қойил қолди қишлоқда.

4. Матмусанинг чархпалаги

Полвон эди Матмуса
Тўрт фил кучи жам эди.
Қишлоқда энг зўр, аммо
Ақли бир оз кам эди.
Матмусани шундан ҳеч
Кўзга илмас эдилар.
Қўрқсалар ҳам ундан, ҳеч —
Ҳурмат қилмас эдилар.
Бир кун деди Матмуса,
Шундай кучга эгамен.
Шухратим йўқ эларо,
Беобрўман нега мен?
От кўтардим тиш билан,

Кулди фақат одамлар.
Арзимаган иш билан
Тонди ҳурмат одамлар.
Эвди зўр бир иш билан
Ҳайрон қилай ҳаммани.
Дона бўлиб бир ўзим,
Подон қилай ҳаммани.
Бўз ариқда кўп замон
Бор эски бир чархпалак.
Кўрибдики, бир томон
Айлапар у гилдирак.
Балки минг йил нарида
Айлангандир шу йўсини.
Матмусанинг даврида
Янгилик бир иш бўлсин.
Турди бир оз ўй суриб,
Юрди шаҳдам илгари.
Чархпалакни суғуриб
Шартта қўйди тескари.
Бу ижоддан эл дарак —
Тонди саҳар паллада.
Жадал чопар чархпалак,
Лекин сув йўқ далада.
Ўйлар аҳли уламо
Тузатмоқнинг йўлини.
Мағрур турар Матмуса
Белга қўйиб қўлини.
Ким чархпалак косасин
Ялпоқ қилиш керак, дер.
Ким косага осма сим
Қопқоқ қилиш керак, дер.
Дер идроки энг юксак
Қашиб туриб каллани:
— Дарёни сал кўтарсак,
Сал туширсак далани...
— Йўқ иш битмас «сал» билан!

Қишлоғимиз эрлари —
Чархпалакни гал билан
Айлантирсин тескари.
—Йўқ, кучимиз ожизроқ,
Қийналмасин эл жони.
Тескарига оқизмоқ
Тўғри бўлар дарёни...
Эмиш, ҳамон қилар баҳс
Ўша қишлоқ эрлари.
Чархпалак-чи, сув бермас,
Айланармиш тескари.

5. Матмусанинг тандири

Матмусага бир куни
Хотини: Ҳой, эр,— деди.
Ҳаммада бор, менга ҳам
Тандир қуриб бер,— деди.
Пишиқ эди Матмуса,
Бошга қўйиб қўлини,
Ўйлаб тонди энг арзон
Тандир қурмоқ йўлини.
Дехқончилик сомон, жун,
Лой қоришни биледи.
Ўзи тайёр қолип-ку,
Нега пул сарф қилади?
Лойни қорди, ишлатиб —
Занг кетмону пақирни.
Сўнг офтобга чўк тушиб,
Болаларни чақирди.
Қийқиришиб болалар
Атрофида чопдилар.
Қорин, бўйни аралаш
Лойшувоқни ёпдилар.
Бундоқ тандир бўлмаган,

Йўқдир ҳеч бир китобда.
Тандирини Матмуса
Қуритади офтобда.
Қотган сари танда лой
Ҳар бир мўйи жимирлар.
Чиганоқ қурт сингари
Фақат боши қимирлар.
Кўп қийналди Матмуса,
Мард эмасми — чидади.
Тандир тайёр, энди мард
Ундан қандоқ чиқади?
Пилла ёрар капалак,
Қил суғрилар хампран.
Лек Матмуса чиқолмас
Ўзи қурган тапдирдан.
Етар етти қўшнига
Унинг нола-хониши.
Маслаҳатга йиғилар
Қишлоқ аҳли дониши.
Ким дер: Э воҳ, бечора,
Ким дер: Кўрнинг тақдирни.
Баҳс бошланди — масала:
Бутун олмоқ тандирни.
Охир деди бош ҳакам
Чимирганча қошини:
—Бир чора бор: арраланг
Матмусанинг бошини.
Майли, деди Матмуса,
Рози бўлмай нетайин,
Билмадинглар қадримни,
Ҳамманг жинни, бетайин.
Кессангизлар бошимни,
Мен ниятга етарман.
Бошим олиб бу ердан
Бирор ёққа кетарман.

6. Матмусанинг уйланиши

Сафар қилди Матмуса
Олисдаги шаҳарга.
Ул шаҳарда йўлиқди
Бир ҳур пари-пайкарга.
Бўйдоқ эди Матмуса,
Узоқ турмай ўйланиб,
Қишлоғига қайтди у.
Ул санамга уйланиб.
Хеч гап эмас бахт келса,
Айтар омад деб буни:
Уч ой ўтмай жононнинг
Яқинлашди ой-куни.
Ҳамма ҳайрон, ҳамма лол;
«Биз бир йилча кутардик,
Матмусанинг хотини
Чиқиб қолди ударник».
Не экан, деб, шошилиб
Зарбдорликнинг бу спири,
Чопиб келди суҳбатга
Допишгазет муҳбири.
«Биз ҳам четда эмасмиз,
Биз ҳам шерик меҳнатга»—
Деб Матмуса тиржайиб,
Иқўшилади суратга.
Эртасига бу хабар
Тарқаб кетди ҳар ёққа.
Сарлавҳа ҳам чиройлик:
«Илгир ўрпак — қишлоққа».
Хат ёғилар эрлардан:
«Ташаббусни қўллаймиз!
Хотинларни тажриба
Алмашишга йўллаймиз!»
Алвон-алвон шиорлар
Пайдо бўлар ҳар жойда:

«Янгиликка—катта йўл!»
«Тўққиз ойни — уч ойда!»
Ҳайъатларда кеккайиб
Яйраб юрар Матмуса.
Биз ундоқ, биз бундоқ деб
Сайраб юрар Матмуса
Алқисса шу — баъзида
Шундай бўлиб қолади —
Биров қилиб меҳнатни,
Биров обрў олади.

7. Қизиқувчан Матмуса

Оппоқ қўйлак, янги шим
Кийиб олиб байрам куп,
Уйга қайтар Матмуса
Ширин бўлиб кечқуруш.
Қайтар завққа қўшиб ззвқ,
Ҳам куч қўшиб кучига.
Бир пайт кўрса аллаким
Симёғочнинг учига —
Қогоз осиб қўйибди,
Икки қатор ёзиб хат.
Ўқимоққа Матмуса
Ҳарчанд қилар ҳаракат —
У томондан қарайди,
Қарайди бу томондан.
Билмай кетса не хат бу,
Чиқа олмас армондан.
Қизиқувчан иштиёқ
Унга тинчлик бермасди.
Кўйлакни ҳам аямай
Симёғочга тирмашди.
Чиқди, кўрди, ўқиди,
Ким ақлдан озибди?
«Эҳтиёт бўл, симёғоч —

Бўялган», деб ёзибди.
Ўқидию танидан
Чиқиб кетди муздек тер,
Уйга келиб дафтарга
Ёзиб қўйди тўрт йўл шеър:
«Эй, одамлар, билишдан
Ўзингизми тийманглар.
Ўзиқиувчан бўлсангиз,
Янги кўйлак кийманглар!»

8. Матмуса — рассом

Кўчма музей келибди
Бизнинг Донишқишлоққа.
Эпитидию Матмуса,
Шошиб қолди уёққа.
Кўрди бориб мўйловдор
Қилич таққан зотларни.
У зотларнинг остида
Гижишлаган отларни.
Айниқса, денг, аёллар,
Қараб-қараб олди у.
Боқиб баъзи суратга,
Сурат бўлиб қолди у.
Бири биридан қизиқ,
Бир-биридан зўр, аммо
Абстракт санъатга
Тушунмади мутлақо.
Деди: шу суратга ҳам
Пул тўлашар, ҳойлаҳой.
Демак, рассом иши зўр,
Демак, рассом жуда бой.
Деди: санъат ким учун?
Санъат ҳамма учунми?
Мен ҳам энди бу ишда
Синаб кўрай кучимни.

Қатъиятли Матмуса,
У оғзига сўз олди.
Уйга келиб сандиқдан
Пойтавалик бўз олди.
Тогорага раиғ қорди,
Бўлсин учуп созгина,
Қўшди тарнов сувидан,
Қўй қийидан озгина.
Қилчўпни сиз сўрамаиғ,
Топқирликдан камоли —
Гулдек мўйқалам бўлди
Эчкисининг соқоли.
Толдан ёғоч кесдию,
Рамкани ҳам болади.
Сўнг у турфа матога
Турфа рангни чаплади.
Қарабсизки, расм тахт,
Шартта қўйиб имзои,
Олиб келди музейга,
Лол қилгани дунёни.
Кўринарли жой топиб,
Осди уни деворга.
Аллақандай «изм» деб
Ёзиб қўйган қаторга.
Эртасига келдилар
Мутахассис ходимлар.
Яъни, ўша «изм»нинг
Ияри бўлган олимлар.
Қарадилар, кўрдилар,
Ҳеч тиш ўтмас англамга.
Ким дер: Кўринг услубни.
Ким дер: Қараиғ рангларга.
Бу Фарбдаги зўр усул
Антирасм, дер биров.
Примитивизмда
Чанги оқим, дер биров.

Хуллас, кўчма музейдан
Бу сурат ҳам жой олди.
Матмусага пул чиқиб,
Битта саман той олди.
Эй, ёроплар, борсангиз
Лондон, Париж, Румога,
Музейларда бир қаранг
Упа талиш имзога.
Жилва қилиб ўзгача,
Бўй таратиб турибди.
Матмуса чизган сурат
Дунё кезиб юрибди.

9. Матмусанинг дутори

Матмуса қўй сотгани
Шаҳарга келиб қолди.
Қайтишда битта қўйнинг
Пулига дутор олди.
Уйга келгач, йўлакка
Богладию отини,
Завқи сизмай юракка,
Чақирди у хотинни.
Мана, хотин, кўриб қўй,
Мановни дутор дейди.
Манов богични парда,
Манов ипни тор дейди.
Манов қулоқ, бу харрак,
Яъни, эшак боладыр.
Шаҳарлик уни бундай —
Бундай қилиб чаладир.
«Мупожот» деб отини,
Матмуса куй чалибди.
Қулоқ солиб хотинни,
Роса қойил қолибди.
Денти:

Раҳмат, шаҳарлик—
Яхши чолғу берибди.
Фақат битта нарсага
Ақлим етмай турибди.
Бир маҳал бобомда ҳам
Шундай чолғу бор эди.
Эсимдан адашмасам,
Ўша ҳам дутор эди.
Лекин у чалмай туриб,
Қулогини бурарди.
Бармоғи ҳам манов ип
Устида югурарди.
Сен бўлсанг битта ерни
Тутганча қолавердинг.
Бир хил тингир-тингирни
Қўймасдан чалавердинг.
Жаҳли чиқиб Матмуса,
Хотинини сўкибди.
Кетган қўйи учун ҳам
Аламини тўкибди:
«Эй хотин, сен эрингга
Нодон гапни деб қўйдинг.
Нима бўлди!
Е қариб
Эс-ҳупингни еб қўйдинг!
Бобонг қўли дуторда
Югурса югургандир.
Шўрлик керак пардани
Тополмай қидиргандир.
Энди мен чалганимда
Оғзингни юм, жим, денти.
Бобонг парда қидирган,
Мен уни топдим, депти.
Матмуса, шундай қилиб,
Кўкрагини керибди.
Эрини доно билиб,

Хотин ҳам тан берибди.
Алқисса шу:
Машшоқлар —
Қидиришни ташласин.
Керак пардани топган
Матмусалар яшасин!

10. Тандир кийган Матмуса

Ўзи тандир қуромай,
Кўниб охир тақдирга,
Шаҳар томон йўл олди
Матмусавой тандирга.
Тандир бозор қизиган,
У тушгача айлабди.
Ва ниҳоят бозорнинг
Зўр тандири сайланди.
Чертса уч кун жаранглар,
Бир умрга етади.
Лекин уни қишлоққа
Қандай олиб кетади?
Ўйлаб кўрса, эшакка
Ортмоқнинг йўқ чораси.
Ортганда ҳам арқонлаб
Тортмоқнинг йўқ чораси.
Аҳли бозор йиғилди,
Қизиб кетди маслаҳат.
Барчада бир шу ташвиш,
Ҳаммада шу ўй фақат.
Кенгашилди, ўйлабди,
Мияндирилди охири
Эшагига — Матмуса,
Матмусага — тандири.
У шод, бундоқ тадбирни
Топмас энг зўр топқир ҳам.
Ўзи яёв қолмади,

Эн ўрнашди тандир ҳам.
«Хайё-хайт» деб йўл олди
Довишқинлоқ томонга.
Мапа, тандир ичидан
Қараб борар осмонга.
Хар қанчаки интилар
Матмуса йўл кўролмас.
Менинг уйим қайда деб
Одамлардан сўролмас.
Иетиб борар таваккал,
Кўкка қараб «Тангрим!— дер —
Мени қилма шарманда,
Эшатибга ақл бер».
Беданоя кўрганда
Эшак шўрлик нетади?
Қишлоқ қолиб мағрибда,
Машриқ томон кетади.
Кун ботару шом тушар,
Юздуз чиқар осмонга,
Хамон борар Матмуса,
Етмас маъзил-маконга.
Дейдиларки, то бу дам
Йўлда эмиш Матмуса.
Боши ҳам йўқ, чеки йўқ
Чўлда эмиш Матмуса.
Аё дўстлар, адашган
Бир мўминдан кулмайлик.
Матмусадек ўзимиз
Тандир кийган бўдмайлик!

МУНДАРИЖА

ВАТАН СОҒИНЧИ

Қалб шундай уммонки	4
Ўзбекистон коммунистлари	5
Бўронлар авлодига	10
Ватан соғинчи	11
Олег Кошевойнинг нидоси	13
Куз ёмғири	14
Максим Горький билан суҳбат	18
Келажакка мактуб	20
Жаҳонгир ва сартарош	23
Тунлик тапаффус	30
Пиёла	35
Ҳазални севган қиз	36
Оддий севги бўлса	37
Ҳазаб — муҳаббатга	38
Салбий ҳаяжон	39
Устознинг ёш шоирга дегаани	41
Ўзимга савол	42
БИЗ ДОНИШҚИШЛОҚДАМИЗ	
Соф ҳавонинг фойдаси	44
Елим айтар	46
Мажлис қилинг	47
Бир таваккалчи дейди-ки	50
Сийёсий сабоқ ёки Бек Бековичнинг гаройиб саргузашти	52
Эзма чоллар	62
Донишқишлоқ латифалари	64

На узбекском языке
ЭРКІНІ ВАХИДОВ
ПИСЬМО В БУДУЩЕЕ

Стихи

Редактор *Анвар Обиджон*
Рассом *Б. Шарипов*
Расмлар редактори *Р. Зуфаров*
Техн. редактор *Г. Аҳмаджонова*
Корректор *Ш. Шоумарова*

ИБ № 1196

Теринга берилди 19. 07. 1983 й. Босишга рухсат этилди. 14. 09. 1983 й. Р—08186. Формати 70×90¹/₃₂. 1- босма қоғозга «Обыкновенная новая» гарнитурда юқори босма усулида босилди. Босма листи 2,5. Шартли босма листи 2,92. Нашр листи 3,11. Тиражи 35000. Буюртма № 190. Шартнома № 84-83. Баҳоси 35 т.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети «Еш гвардия» нашриёти, Тошкент, 700129, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриёт полиграфия ва китоб савдоси ишлари Давлат Комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2- босмаҳансида босилган. Янгийўл шаҳар Самарқанд кўчаси, 44.